

— O Joška aj o Sindžordži

— Joška a svatý Jiří

| Argentinští Kalderaši na pouti – Lolja Bernal tančí | foto archiv autora |

Lolja le Jonosko je náš přítel a téměř už kmenový autor. Patří do skupiny Romů-Kalderašů. Jeho předkové se po zrušení otroctví v Rumunsku (1864) odstěhovali do Ruska a odtamtud v pohnutých dobách války a revoluce odjeli do Argentiny.

Lolja – pan Jorge Bernal (oficiálním jménem) – je významný romský kulturní činitel, spisovatel, a veškerý svůj volný čas věnuje tomu, aby povznese romštinu a romskou kulturu.

Příběh, který slyšel od svého dědečka, převádíme do češtiny pokud možno co nejvěrněji, aby se zájemci o romštinu a kalderašský dialekt co nejsnáze orientovali v textu.

Mothol ek divano demultano Brazilijako, sar phenda les mange murro papo, ke ek data ek Rrom, kaj bušolas Joška, sar ambolde-las palpale pa'l gava pe kaver drom, kaj šoha či lelas, dikhla ek gavorro. Po drom karing kodo, sar nakhlo katar le vudara le murmucenge, maladžilo eke barresa, kaj numa so farbosardasas, aj pe leste sas ek statua le Sindžordžeski anklesto po gras, sar mudarelas le šerkanos. Patreto desja prindžardo.

Jeden dávný příběh z Brazílie vypráví – tak, jak mi ho pověděl můj dědeček – že jednou jeden Rom, který se jmenoval Joška, se po té, co si vyřídil své záležitosti (dosl. když se vrátil z vesnic, tj. z obchůzky po vesnicích, kde sháněl obživu), vydal zpátky jinou cestou, kterou nikdy nešel, a uviděl nějakou vesničku. Cestou kolem, jak míjel hřbitovní bránu, uviděl čerstvě natřený kámen (dosl. setkal se s... kamenem) a na něm byla socha svatého

Ande koďa, so la sama, vo sas, ke o kipo sas rimome katar e vrjamja aj bi farbako, aj la les ek bari mila anda leste.

O Rrom gelo karing o gažo, kaj lelas sama katar e trušula, aj phenda leske: „Gažeja, ave-las mange drago, te šaj dikhava kakala ikana lašardi aj farbome. Počinav tuke pe buči.“

Ašile dakor. Aj o Rrom bešlo peske ando gav ande'k trachtiri.

Pe teharin ambolda palpale ka'l trušula te dikhel, sar sas e buči kaj počindasas, de numa dikhla, ke o portaš ferdi farbosardasas le Sindžordžes aj le grastes, aj mekla le šerkanos sar kaj sas.

Pale o Rrom gelo ka o portaš: „Počinav akana vi tuke, kaste te lašares vi le šerkanos, sar mangle, ke či dikhav mišto te avel e ikana sar si akana, dopaš farbome, kamav te avel sa farbome, farbosar le, more gažeja,“ phenke.

Na vojasa o gažo pale la e buči.

O Joška čijilo pale, ke but diskutisarda le gažesa pala o Sindžordži, anda koďa ambolda palpale ka pesko trachtiri, numa sargodi avela, pelo nasvalo.

Akharda eke dočtoros, do dočtoren, numa ek bari čuma pelisas pe kodo gav atunči, aj but gaže mule, nas lake ljako, konik našti sas-tarelas les, ačarda pe pe merimaste, chajmasko sas. E rjat sar phabolas pe pesko pato, del andre ek manuš aj mothol leske: „Rromeja, na dara, pi kado kako pijimos aj šinavav tuke ke strazo, si te sasťos, na dara khanči,“ phenke.

Jiřího na koni, jak zabíjí draka. Velmi známý výjev.

Vtom, čeho si všiml, bylo, že obraz je zničený časem, bez barvy, a velmi mu ho bylo líto.

Rom šel za gádžem, který se staral o hřbitov (dosl. o kříže), a řekl mu: „Pane, byl bych rád, kdybych tuhle ikonu viděl opravenou a namalovanou. Zplatím ti za tvou práci.“

Dohodli se. A Rom se ubytoval ve vsi v hostinci.

Příštího dne se vrátil zpátky na hřbitov, aby se podíval, jak je to s prací, kterou zaplatil, ale viděl, že hlídač nabarvil jenom svatého Jiřího a koně – a draka nechal tak, jak byl.

Rom šel znovu za hlídačem: „Zaplatím ti taky za to, abys namaloval draka, jak jsem chtěl, protože se mi nezdá v pořádku, aby ikona zůstala takhle, napůl nabarvená, chci aby bylo nabarvené všechno. Dobarvi to, človče,“ povídá.

Gádžo se pustil do práce ne s velkou chutí.

Joška se unavil, jak s tím gádžem diskutoval o svatém Jiřím, a tak se vrátil zpátky do hostince, ale jakmile tam přišel, onemocněl.

Zavolal doktora, dva doktory, jenomže tu vesnici tehdy postihl velký mor, spousta gádžů zemřelo, nebyl na to žádný lék, on už byl taky na umření, byl ztracený. A tu noc, jak v horečkách ležel na posteli, vešel dovnitř nějaký člověk a povídá mu: „Rome, neboj se, vypij tenhle nápoj a ujišťuju tě, že se uzdravíš, nic se neboj,“ povídá.

| Lolja Bernal (druhý zprava) |
foto archiv autora |

Pala koda o Joška suto peske anda jekh, aj kana vuštilo de diminjaci, aba sasto sas. Aj pušla pa o manuš katargodi aj konik či žanelas pe leste.

Kana nakhlo katar le trušula, vi pušla katar o gažo kodo, kaj mothoda leske, ke but gaže mulesas, numa sar avela, e čuma gelitar. Čudisajlo o Joška aj dikhla ke e statua sas sa farbome, aj pelo leske desja drago, čajlilo sa peske ileša, umpači sas. Atunči asandoj dikhla la statua d'anda ek rig ži ande kaver, aljarda, vazda peski stađi, najisisarda aj gelotar.

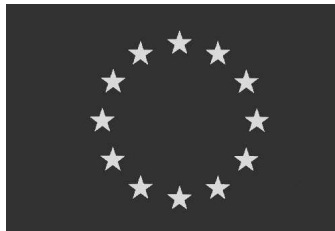
Kađa sas muro divano ma naj anda leste.

Na to Joška okamžitě usnul a když se ráno probudil, (už) byl zdravý. Vypτάval se po tom člověku všude možně, ale nikdo o něm nevěděl.

Když šel kolem hřbitova, zeptal se taky toho gádže, co mu řekl, že mnoho lidí umřelo, ale ve skutečnosti mor už pominul. Joška se podivil a viděl, že socha je už celá natřená, a byl moc rád, spokojen, klidný. S úsměvem si prohlížel sochu ze všech stran, pochopil, smekl klobouk, poděkoval a odešel.

A to je ten příběh a víc už tam nic není.

*Překlad je záměrně doslovný pro lepší orientaci v kalderašském originále
Přeložila MH*

Romano džaniben - ňilaj 2005
Sborník romistických studií

Vydává Společnost přátel časopisu Romano džaniben
Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3
tel.: 222 715 947, e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz
bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktorka: Milena Hübschmannová
Výkonné redaktorky: Lada Viková a Helena Sadílková
Technický redaktor: Peter Wagner
Sazba: Petr Teichmann
Tisk: PBtisk, Příbram

Produkci zajišťuje nakladatelství G plus G, s.r.o.,
Biskupcova 78, 130 00 Praha 3
tel: 222 588 001, e-mail: gplusg@gplusg.cz, www.gplusg.cz

Náklad: 600 ks
Doporučená cena: 140 Kč
Roční předplatné: 280 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545
Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24.6.1994.